

“ΤΟ ΠΑΡΑΦΟΡΟ ΠΗΔΗΜΑ”

του Κωστα Τριανταφυλλιδη

Το δημιουργικώς ζην σημαίνει μια αναπόφευκτη διακινδύνευση. Γιατί η δημιουργία συνάπτεται με την τολμηρή και αποφασιστική έξοδο από τον επαναπαντικό χώρο της συνήθειας και της επανάληψης, την οδυνηρή ρωγή στην ακηδία και την ασφάλεια της “πεπατημένης”. “Αιφνιδιαστική είναι πάντα η δημιουργία – και ως τοιαύτη είναι καινοφανής. Αλλά και συναπάντημα με το αστάθμητο και το επικίνδυδα κρημνώδες – μια αναμέτρηση με το τραγικό δίλημμα της ελευθερίας.

Στη δημιουργία δεν υπάρχει η βεβαιότητα και η ασφάλεια του βηματισμού· απαντάται το ρίσκο και η ανασφάλεια του άλματος. Βηματισμός είναι η αλυσιδωτή γνώση και η παντός είδους κατασκευή. Άλμα είναι η αιφνίδια έμπνευση και η ένθεη δημιουργία. Και λοιπόν άλμα είναι η ποίηση, η έκσταση και η ζωή των δακρύων. Άλμα είναι και η Αγάπη (ποτέ κανένας αγαπημένος δεν είναι “αυτονόητος”. Έρχεται πάντα μέσα από την αχλύ της “αγνωσίας” και αναδύεται μέσα στο θελκτικό πεδίο των εκπλήξεων!)

Η δημιουργία είναι “ανατρεπτική”. Καμιά προηγούμενη πείρα δεν λέει στον άνθρωπο πώς να αγαπά, πώς να εμπνέεται και πώς να πηγαίνει ψάλλοντας την ελευθερία. Το αντίθετο μάλιστα. Θα λέγαμε πως όσο πιο έντονο είναι το βίωμα τόσο ακυρώνει την προηγούμενη πείρα, τόσο εισβάλλει σαν ένα πρωτόφαντο και πρωτόγνωρο γεγονός. Η αγάπη, η έμπνευση, η μέθη της ελευθερίας δεν ανήκουν στις αποταμιευμένες “γνώσεις” – είναι “σαν για πρώτη –και τελευταία– φορά”. Θαμπωτικά πράγματα!

(Αυτή η αλματική φύση των μεγάλων εξάρσεων οδήγησε και τον Ζαχαρία Παπαντωνίου στο οδοιπορικό του Αγίου Όρους να χαρακτηρίσει την ασκητική εμπειρία “παράφορο πήδημα”!)

Και λοιπόν, η εμφάνιση ενός εμπνευσμένου ανθρώπου είναι πάντα (όχι απλώς αναθεωρητική, αλλά) εκκρηκτική. Γι’ αυτό και η νεότητα – που είναι άπειρη, βέβαια, αλλά έκτακτα αγνή και ανυστερόβουλη – εισέρχεται στο πεδίο της ιστορικής δράσης επαναστατικά. Εξ άλλου η επιδίωξη της ουσίας είναι “αλιευτική” (όλο αναπάντεχα και ξαφνικά ρίγη...)

Βρισκόμαστε σε χώρο δέους και μυστηρίου – άλλως: ά-βατον. Όπου όλα εκκρεμούν και ο άνθρωπος, “έρωτι εκκρεμής” και “έρωτι πτερούμενος”, ζει το θάμβος των πρώτων γνωριμιών. Δες για παράδειγμα τον εμπνευσμένο

ηθοποιό: η έξοδος του στη σκηνή δεν έχει ποτέ τη βεβαιότητα και την ασφάλεια του βηματισμού· έχει τον μετεωρισμό του άλματος. Είναι ασυνεχής και γίνεται σαν για πρώτη – και σαν για τελευταία – φορά. Η έξοδος είναι “εξόδιος”.

Το ίδιο συμβαίνει και στον ποιητή, τον ζωγράφο, το μουσικό, το χορευτή. Αν η πρώτη ύλη της τέχνης τους είναι η λέξη, το χρώμα, ο ήχος, η κίνηση, όμως η δημιουργία τους πηγαίνει πέρα από όλα αυτά. Είναι μια μαγική μετουσίωσή τους σε νέα υπαρκτική τάξη – και χάσμα μέγα ανάμεσα σε κείνα και σ’ αυτή. Γι’ αυτό και τα έργα του δέους θεωρούνται συνήθως “αχειροποίητα” – γιατί καμιά χειρ αμυήτου δεν μπορεί να έχει πλαστοργήσει το αμήχανο κάλλος τους. “Μυστήριον ξένον”!

Με την Τέχνη ο κόσμος παύει να είναι αυτονόητος και δεδομένος. Γίνεται “αποκάλυψη” και “δώρον”. Γίνεται ασυνήθης. Γιατί η ένθεη δημιουργία είναι ελεύθερη από κάθε “λογικό” και μηχανικό προσδιορισμό. Είναι αναίτια (καμιά αιτιοκρατία δεν μπορεί να την ερμηνεύσει). Γι’ αυτό και δεν είναι καθόλου “αναγκαία”, τουτέστι αναγκαστική.

Είναι σαν θαύμα! Το θαύμα δεν έρχεται με συλλογιστικούς - αποδεικτικούς όρους. Είναι ακριβώς η αναίρεσή τους. Γι’ αυτό και λειτουργεί ως “θαύμα” (θαυμαστό και άφραστο). Κι αν δεν είναι “λογικό”, πολύ περισσότερο δεν είναι ...λογιστικό.

(Και μια και μιλάμε για την παρουσία του “παρά-λογου”, σε ποιούς αλήθεια λογικούς όρους υπακούουν τούτοι οι έξοχοι στίχοι της “Τρελής Ροδιάς” του Ελύτη:

“... Πέστε μου είναι η τρελή ροδιά
που βάζει ανύποπτη μες στα χλωρά πανέρια
τους τα φώτα
που ξεχειλίζει από κελαηδισμούς τα ονόματά
τους...

.....
Πέστε μου είναι η τρελή ροδιά που
χαιρετάει στα μάκρη
τινάζοντας ένα μαντήλι φύλλων από δροσερή
φωτιά
μια θάλασσα ετοιμόγεννη με χίλια δυο
καράβια